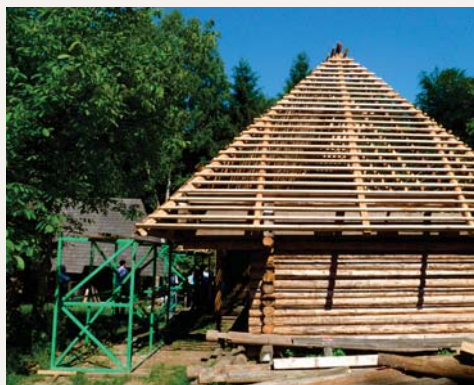

RAPPORT

Internasjonalt arbeid hos Riksantikvaren 2012

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og er faglig rådgiver for Miljøverndepartementet i utviklingen av den statlige kulturminnepolitikken. Riksantikvaren har også ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har i denne sammenheng et overordnet faglig ansvar for fylkeskommunenes og Sametingets arbeid med kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

Omslagsbilder:

Tv.: Fra gamlebyen i Warszawa. Det ble gitt støtte til tiltak i middelalderkjellere i gamlebyen under EØS-midlene 2004-2009.

Th: Lokale aktører fra verdensarvstedet Richersveld i Sør-Afrika besøker kollegaer i Vega som del av opplegget koblet til den internasjonale verdensarvkonferansen «Living with World Heritage» i Røros 2012 (øverst).

Fra Nokalakevi i Georgia, som inngår i prosjektporteføljen under det institusjonelle samarbeidet mellom Riksantikvaren og National Agency for Cultural Heritage Preservation i Georgia (midten).

Bevaring av bygninger i tre på Muséet for folkearkitektur og landsbyliv i Lviv, Ukraina (nederst).

Riksantikvaren skal

- bidra til å styrke internasjonale virkemidler for å sikre menneskers kulturelle rettigheter, med særlig vekt på å bevare og stimulere det kulturelle mangfoldet.
- arbeide for å styrke kulturminneforvaltningen i miljø- og bistandssamarbeidet med andre land.
- følge opp forpliktelsene i relevante konvensjoner og bidra til at andre land kan gjøre det samme.
- arbeide aktivt for å gjennomføre den globale strategi til World Heritage Committee (Verdensarvkomiteen).
- være aktiv og offensiv i forhold til utviklingen på internasjonale arenaer som har betydning for forvaltning av kulturminner. Vi skal særlig legge vekt på Europarådet og EU/EØS.
- videreutvikle det faglige samarbeidet i nordisk sammenheng.

1. Innledning

Internasjonalt arbeid hos Riksantikvaren er nedfelt i Stortingsmelding nr. 16, kap. 11¹. Det er et virkemiddelområde i MDs tildelingsbrev til RA og ett av seks prioriterte områder i RAs strategi.

Riksantikvaren er bundet til internasjonale forpliktelser bl. a. gjennom internasjonale avtaler. Dette kan være relevante konvensjoner ratifisert av Norge, og internasjonale chartere. Verdensarvkonvensjonen av 1972 forplikter oss bl.a til å ta vare på verdensarv i Norge, men også til å bidra til at andre land skal være i stand til å ta vare på sine steder på verdensarvlista

Norge er en stor bidragsyter til UNESCO, og er ett av få land som har hatt kultur i sin utenrikspolitiske portefølje i mange år. På det globale nivået er ICCROM² en viktig samarbeidspartner. I 2012 arrangerte Riksantikvaren det 15. internasjonale kurset om bevaring av bygninger og gjenstander i tre (ICWCT³) med 21 deltakere fra 20 land.

Rammeavtalen med Financial Mechanism Office i Brussel forplikter Riksantikvaren til å følge opp programområde 16⁴ i de bilaterale avtalene med 15 EU-land om EØS-midlene 2009-2014. Riksantikvaren har prioritert samarbeid med åtte av disse landene.

Riksantikvaren deltar i Europarådet, som er det eneste alleuropeiske forum der kulturarv er en integrert del. Vi samarbeider med våre europeiske kolleger også utenfor de formelle europeiske institusjonene. Årlig møtes lederne for kulturminnemyndighetene i Europa i EHHF⁵, et forum for europeiske riksantikvarer, mens felles nordiske utfordringer diskuteres i Nordisk sjefsmøte. Vi følger utviklingen i EU og fremmer Norges interesser og prioriteringer på kulturminneområdet på europeiske arenaer. Innspill til EUs rettsakter og europeiske standarder som er i det norske kulturminnevernets interesse, er en viktig del av arbeidet.

En rekke EU-programmer er relevante for norsk kulturminnesektor. Det gjelder spesielt EUs kulturprogram. Riksantikvaren deltar i Østersjøsamrådet og i nordisk samarbeid. Vi er i faglig dialog med aktører i andre deler av verden, som African World Heritage Fund, og bidrar til at noen av disse får det nødvendige økonomiske grunnlaget for å kunne gjøre den jobben de er satt til å utføre. Ett eksempel er samarbeidet med Uganda om bevaring av minnesteder etter en blodig borgerkrig.

Riksantikvaren er et viktig kontaktpunkt for andre nasjonale aktører. De bruker oss som informasjons- og kunnskapskilde, som et bindeledd til Utenriksdepartementet og samarbeidspartnere i andre land og som en ressurs i prosjektsamarbeid. For å kunne møte de samlede behovene ute, jobber vi tett sammen med Kulturdepartementet og underliggende etater, med museer i hele landet og med fylkeskommuner og kommuner. Bidrag fra og samarbeid med det nasjonale eksterne fagmiljøet er nødvendig for at Riksantikvaren kan gjøre jobben sin utenfor landets grenser.

---

¹ Ny st.meld. er ventet i 2013.

² ICCROM=International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (in Rome)

³ ICWCT – International Course on Wood Conservation Technology

⁴ Programområde 16: Conservation and Revitalisation of Cultural and Natural Heritage

⁵ EHHF=European Heritage Heads Forum

2. Styringssignaler og prioriteringer for internasjonalt samarbeid

Riksantikvarens prioriteringer for internasjonalt samarbeid følger MDs styringssignaler og tildelingsbrev, der to nasjonale mål i kap. 3.8/Internasjonalt samarbeid er inkludert:

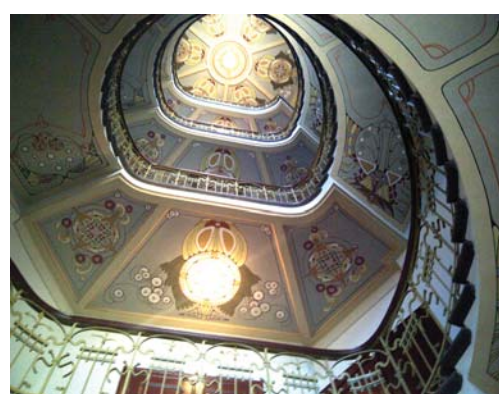
- *Politikk og regelverksutvikling i EU/EØS vil resultere i høye miljøkrav og fremmer derfor en bærekraftig utvikling.* Riksantikvaren skal delta i utforming og gjennomføring av de programmene hvor Riksantikvaren er samarbeidspartner (Donor Programme Partner) under EØS-midlene for 2009-2014. Formidling av norsk kompetanse og erfaringer, promotering av bilateralt samarbeid og involvering av relevante norske aktører er prioriterte oppgaver. Arbeidsinnsats kompenseres basert på rammeavtale med Financial Mechanism Office og godkjente årlige budsjetter.
- *Arbeide for at globale og regionale samarbeidsorganer på miljøområdet, herunder FNs miljøprogram UNEP, blir utviklet til effektive redskaper for utvikling og gjennomføring av miljøpolitikk.* Riksantikvaren skal ha prosjektledelsen og lede arbeidsgruppa for planlegging og gjennomføring av den internasjonale konferansen «Living with World Heritage» i tett samarbeid med Miljøverndepartementet som har prosjekteieransvaret.

2.1 Riksantikvarens arbeid med EØS-midlene 2009-2014

Arbeidet med EØS-midlene har høy prioritet hos Riksantikvaren, og involverer medarbeidere i alle avdelinger. To fulltidsansatte i Internasjonal seksjon er engasjert i oppfølgingen av midlene, i tillegg til deltidsengasjement. Riksantikvaren jobber sammen med Norsk kulturråd om møter, arrangementer og prioriteringer i oppfølgingen av midlene.

Riksantikvaren er Donor Programme Partner (DPP) i programområde 16 i Estland, Latvia, Litauen, Romania og Ungarn. Programmene i Estland, Latvia og Litauen er godkjent. I tillegg er Riksantikvaren partner i pre-definerte prosjekter i Slovakia, Tsjekkia, Polen og Ungarn. Oppstartmøter er avholdt i alle prosjekter. To mindre konsulentoppdrag for FMO ble gjennomført på kulturarvsprogrammene i Polen og Bulgaria. Tiltak mot norsk sektor har vært vektlagt, med spesielt fokus på mobilisering av og informasjon til mulige norske prosjektdeltagere. I samarbeid med Norsk kulturråd gjennomførte Riksantikvaren 11. oktober 2012 en lanseringskonferanse om samarbeidsmuligheter under EØS-midlene innen kultur- og kulturarvssektoren. Riksantikvaren har deltatt i forskjellige koordineringsfora under midlene, blant annet Miljøvern- og Utenriksdepartementets DPP forum.

Separat rapport foreligger 15. februar.

2.2 Samarbeid med land i sør

2.2.1 Verdensarvkonferansen på Røros

En vellykket konferanse ble arrangert på verdensarvstedet Røros 13.-16. mai og var Norges bidrag til markeringen av Verdensarvkonvensjonens 40-årsjubileum. Den samlet ca. 140 deltakere fra 28 land, hvorav 66 kvinner. Forut for konferansen besøkte to sør-afrikanske og tre norske verdensarvsteder hverandre og utvekslet erfaringer knyttet til konferansetematikken. Koblingen knyttet til konferansen var på mange måter et pilotprosjekt. Et langsiktig effektmål bør være at konferansen og aktivitetene knyttet til den er starten på en lengre prosess.

Se hovedrapporten på <http://www.government.no/livingwithworldheritage>

Sør-Afrika fulgte opp arrangementet og tematikken på konferansen «Living with World Heritage in Africa» i Johannesburg 26.-29. september. Der deltok representanter fra Røros, Miljøverndepartementet, Utenriksdepartementet og Riksantikvaren sammen med kulturministre, verdensarveksperter og representanter fra lokalsamfunn. Fokus var verdensarv, bærekraftig utvikling og bekjemping av fattigdom. Ett av målene var å løfte lokalsamfunnets stemmer generelt og samtidig skape en arena der representanter for næringsliv, skole, museer, kommuner, statsforvaltning, akademia og UNESCOs rådgivende organer kunne diskutere. Kunnskap, bevissthet og tilhørighet var nøkkord.

2.2.2 Uganda

Prosjektet «Preserving and Presenting Memorial Landscapes to promote reconciliation and sustain peace in Northern Uganda» har en budsjetttramme på NOK 1,5 millioner over tre år (2010-2012). Midlene kommer fra Utenriksdepartementet, og ansvaret for administrasjon ligger hos Riksantikvaren.

Prosjektet er nå i sin avsluttende fase. I 2012 har de fire prosjektstedene hatt felles møter i regi av Nasjonalmuseet i Kampala. I oktober ble det arrangert en kulturfestival på St. Mary's College, Aboke, hvor alle fikk anledning til å vise fram dans, poesi og drama om fred og forsoning. Møtene har styrket prosjektet og vært inspirerende for alle parter. En del tid har blitt brukt til å forberede en utstilling og et seminar på museet i Kampala i februar 2013 for å markere avslutningen av prosjektet. Representanter fra stedene vil delta på arrangementet.

Utenriksdepartementet har bevilget NOK 120 000 til bygging av et ressurscenter i Barlonyo. Det forberedende arbeidet er i gang, og bygningen skal være ferdig innen august 2013. Dermed er avslutningen av prosjektet utsatt til september 2013. Prosjektet har hatt positiv utvikling i hele prosjektperiode og vekker interesse som et foregangsprosjekt på sitt område.

2.2.3 ICWCT - International Course on Wood Conservation Technology (ICWCT) 2012

Det 15. internasjonale kurset i konservering av tre ble arrangert hos Riksantikvaren i Oslo 23. mai – 29. juni 2012. Kurset er et videreutdanningstilbud for 20 deltakere fra hele verden. Kurset inngår i ICCROMs samlede utdanningspakke og er det eneste internasjonale opplæringstilbudet relatert til historiske bygninger, konstruksjoner og gjenstander i tre. ICWCT har en stor tilleggsverdi ved at deltakerne avlegger eksamen etter endt kurs. NTNU står for den faglige kvalitetssikringen som gir tilleggsponng på universitetsnivå. Evalueringen og tilbakemeldingene etter endt ICWCT 2012 viser at kurset oppleves som svært nyttig og et er unikt tilbud for profesjonelle innen kulturminnevern og konservering.

Riksantikvaren var i 2012 for første gang ansvarlig for hele det administrative og faglige arbeidet forbundet med gjennomføringen av kurset, og det ble etablert en kjernegruppe på tre personer som arbeidet med den praktiske tilretteleggingen. Totalt deltok og gjennomførte 21 deltakere fra 20 forskjellige land kurset. 25 forelesere fra 10 forskjellige land bidro til det faglige innholdet og gjorde at kursprogrammet hadde et globalt perspektiv i tillegg til en god balanse mellom teori og praksis. Museumsbesøk og ekskursionser ble arrangert og en ukes workshop ble holdt på Norsk Folkemuseum. En 5-dagers tur til Røros, Urnes stavkirke og det Vestlandske verdensarvområdet ble også arrangert.

Se utførlig rapport på http://www.riksantikvaren.no/filestore/ICWCT_2012_openreportfinal_small.pdf

2.3 Oppdrag i tildelingsbrevet

Riksantikvaren skal foreslå og gjennomføre prioriterte tiltak i veileder for implementering av Haagkonvensjonen med tilleggsprotokoller.

2.3.1 Oppfølging av arbeidet med Haagkonvensjonen

Riksantikvaren avventer ratifikasjon av 2. protokoll.

3. Faste, løpende oppgaver i tildelingsbrevet

Riksantikvaren skal delta i og bidra med innspill til departementet når det gjelder internasjonalt samarbeid på globalt, europeisk og nordisk nivå, herunder UNESCO, Europarådet, EU/EØS-systemet og Nordisk ministerråd. Videre følge opp Den nordiske verdensarvstiftelsen og konkretisere/følge opp nordisk Miljøhandlingsprogram 2009-2012 med tanke på nye norske initiativ og prosjekter.

3.1 Nordisk samarbeid

Riksantikvaren deltar i kulturminnesamarbeid under Nordisk ministerråd (NMR), der våre fagområder hører hjemme i arbeidsgruppen for Terrestrøkosystem (TEG). Dette er en av åtte faste arbeidsgrupper for miljø under Ministerrådet

3.1.1 Pågående prosjekter

Økosystemtjenester – kulturarvens rolle og bidrag

En søknad om støtte til et nordisk møte om økosystemtjenester og opplevelsesverdier ble sendt til Nordisk ministerråd (NMR) i juni 2012. Møtet, med arbeidstittel Økosystemer – kulturarvens rolle og bidrag, ble holdt hos Riksantikvaren 1.-2. november, med deltakere fra Finland, Sverige, Island, Danmark og vertslandet Norge. Konklusjonene i møtet følges opp av Riksantikvaren i 2013. Oppgaven er å diskutere kulturminneområdets relasjoner til økosystemmodellene. Målet er en evt. søknad til NMR i 2013 om et hovedprosjekt under norsk ledelse, der økosystemtjenester og kulturverdier, verdisetting og verdiskaping, samt kulturminneforvaltningens rolle og bidrag i denne sammenhengen belyses.

CERCMA - Cultural Environment as Resource in Climate change Mitigation and Adaptation

CERCMA er et prosjekt som søkes finansiert av Nordisk ministerråd, men som ennå ikke har fått tilsagn om støtte. Det ble arrangert et nordisk møte på Island i mai 2012 for å utarbeide en projektskisse og søknad om finansiering. Målet med prosjektet er å høyne allmenhetens oppmerksomhet og kunnskap om klimaendringene og behovet for reduksjon av klimabelastningene, samt tilpassing til et endret klima. Scenarier for effekten av klimaendringer i nordiske landskap (cultural environment) skal produseres og kommuniseres til det generelle publikum, og vise ulikheten i påvirkning avhengig av tidlig eller sein igangsettelse av klimabelastningsreducerende tiltak.

SuHiTo – Sustainable Historic Towns: Urban Heritage – Good for the Climate!

(Bærekraftige historiske byer: Byens kulturarv – Bra for klimaet!)

Riksantikvaren leder arbeidsgruppa «Sustainable Historic Towns». Det siste prosjektet ble gjennomført 2011-2012 med støtte fra Nordisk Ministerråd (TEG), og har tema byens fysiske kulturarv som miljøressurs. Gjennom en enkel undersøkelse er deltakerlandenes (Norge, Estland, Finland, Latvia, Sverige) politikk og praksis for å ivareta den historiske bygningsmassens miljømessige bærekraft, utfordringer og muligheter kartlagt. Målet har vært å se nærmere på hvordan kulturminner/-miljøer kan bli positive ressurser for bærekraftig praksis. Det ble arrangert et avsluttende treff i Tartu og Tallinn, Estland i april 2012. Det ble også arrangert et åpent møte i Tartu med stor deltakelse. Her ble prosjektet og situasjonene i Finland, Sverige og Norge presentert og sentrale problemstillinger diskutert. En rapport i fem språkversjoner foreligger i begynnelsen av 2013.

Nordisk sjefsmøte

Riksantikvaren var vertskap for Nordisk sjefsmøte i 2012. Møtet ble arrangert 4.-6. juni i Luster, Sogn med deltakere fra Island, Færøene, Grønland, Finland og Sverige. Møtet hadde en bred, tematisk agenda og inkluderte besøk til fjellgården Skåri, Urnes stavkirke og Kaupanger hovedgård.

3.2 Østersjøsamarbeidet

Monitoring Group

RA deltar i Monitoring Group for Østersjøsamarbeidet. Dette er en styringsgruppe for samarbeid innen kulturminnevern i organisasjonen Council of the Baltic Sea States (CBSS). Samarbeidet på kulturarvsiden ble initiert av kulturministrene i 1997, og mandatet ble sist fornyet av kulturministermøtet i Riga i 2008. Det er fire permanente arbeidsgrupper under Monitoring Group innen kystkultur (norsk deltaker: Museum Vest og Riksantikvaren), marinarkeologi (norsk deltaker: Norsk Maritimt Museum/Oslo), historiske bykjerner (Sustainable Historic Towns/SuHiTo, norsk deltaker og leder av gruppa: Riksantikvaren) og bygningsbevaring (norsk deltaker: Riksantikvaren). I tillegg er det opprettet en midlertidig arbeidsgruppe for utdanning og kulturarv. Det holdes løpende kontakt med arbeidsgruppene, og representanter fra disse gruppene deltar på møtene i Monitoring Group.

Det ble avholdt to møter i Monitoring Group i 2012; ett i Gdansk i Polen i mars og ett i Vilnius i Litauen i oktober. Også i 2012 har organisatoriske faktorer vært viktige. Samtidig er det uro knyttet til arbeidsgruppens virke da det har vært vanskelig å finne prosjektmidler.

Coastal Culture and Maritime Heritage

Det har vært avviklet to møter i løpet av 2011; i Bergen 7. - 8. april og i Tallinn 17. - 18. november. Et nytt samarbeidsprosjekt er opprettet, der hovedtema er historisk utvikling omkring sild, med vekt på fangst, handel, produksjon og oppskrifter. Samarbeidet skal gjennom en plakatserie dokumentere den betydningen sild har hatt og har i Nordsjø- og Østersjølandene. Det vil også bli samlet inn 10 oppskrifter på tilberedning av sild fra hvert av de ti samarbeidslandene som skal presenteres i et eget hefte. Museum Vest er prosjektleder.

Building Preservation and Management in Practice

Ingen aktivitet i 2012 pga manglende økonomiske ressurser. Arbeidsgruppens framtid er usikker.

3.3 EU og europarelatert samarbeid

3.3.1 Arbeid med EUs regelverk

Gjennom EØS avtalen er Norge forpliktet til å innlemme flere av EUs rettsakter i sin nasjonale lovgivning. I de siste årene har vi sett en rekke eksempler på direktiver som har en uheldig virkning på Norges evne til å drive en bærekraftig kulturminneforvaltning.

Riksantikvaren deltar i EHLF (European Heritage Legal Forum), som er en arbeidsgruppe under det uformelle samarbeidet i EHHF (European Heritage Heads forum). I løpet av 2012 ble det etablert tettere bånd mellom EHLF og EU-kommisjonen for utdanning og kultur⁶. I 2013 skal DG utdanning og kultur og EHLF samarbeide om å identifisere rettsakter som kan ha negative effekter på forvaltningen av kulturminner, og søke å utforme disse slik at unødvendige konsekvenser unngås. Arbeidet er hjemlet bl.a. i art 167 i Lisboa-traktaten.

De siste årene har EHLF arbeidet spesielt med følgende direktiv: Energy Efficiency 93/76/EEC og Harmonised conditions for the marketing of the construction products, COM(2008) 311 final, 2008/0098 (COD). I begge tilfelle har arbeidet ført til at direktivene har fått tilfredsstillende unntaksbestemmelser for arbeid med bevaring av kulturminner

⁶ Europakommisjonens generaldirektorat for utdanning og kultur (+ språklig mangfold og ungdom)

I 2012 ble EHLF bedt om å bistå Kommissjonen under revideringen av Miljøkonsekvensdirektivet (EIA Directive (85/337/EEC)). I samarbeid med DG for utdanning og kultur leverte EHLF forslag til revidert tekst. Det arbeides fremdeles med dette i Kommissjonen. Den reviderte teksten vil styrke kulturminnevernet og gi dette en bredere plass i miljøkonsekvensutredninger.

3.3.2 EUs politikk på kulturminneområder

De siste årene har det skjedd en viss dreining i EUs holdning til kulturminnevern. Mens dette tidligere ble sett på som et eksklusivt nasjonalt anliggende, ble vern av kulturarven nevnt i Lisboa-traktaten som en av unionens forpliktelser.

Riksantikvaren ble i 2012 deltager i en arbeidsgruppe som bistår DG for utdanning og kultur med en egen EU-strategi for kulturarv. Strategien skal også ta opp forhold knyttet til EUs rettsakter versus kulturminnens særskilte behov. Strategien legger opp til bedre overvåking av kulturminner som ikke-fornybar ressurs for samfunnsutvikling og økonomi, og kan muligens implementeres fra 2014.

Riksantikvaren er med i en europeisk arbeidsgruppe (Reflection Group) som bidrar i arbeidet med å tilrettelegge for en egen ministererklæring om EU og kulturminnepolitikk. Ministererklæringen er planlagt fullført i 2014. En slik ministererklæring vil bidra til at EU-kommisjonen er mer fokusert på hvordan utviklingen på andre politikkområder kan påvirke kulturminneforvaltningen, både positivt og negativt, og tilrettelegge for en større grad av sektoransvar for kulturminnepolitikk enn det som er tilfelle i dag.

3.3.3 Forskning og utvikling

Riksantikvaren følger utviklingen i EU og fremmer Norges interesser og prioriteringer på kulturminneområdet. Arbeidet bidrar til beslutninger av strategisk art som er i den norske kulturminneforvaltningens interesse. Norsk kulturminneforvaltning deltar i flere av EUs programmer, blant annet EUs kulturprogram og EUs rammeprogram for forskning.

Cen - TC 346 Standardisation on Cultural Property

Riksantikvaren følger opp CEN-arbeidet om standardisering innen kulturminneområdet og bidrar til at kommende europeiske standarder er relevante og nyttige for Norge. Gjennom dette engasjementet sørger Riksantikvaren for at norske miljøer deltar aktivt i arbeidet og får fremmet sine synspunkter.

The Joint Programming Initiative on Cultural Heritage and Global Change (JPI): A New Challenge for Europe

Riksantikvaren bistår Miljøverndepartementet og Forskningsrådet i implementeringen av JPI Kulturarv og globale utfordringer; En ny utfordring for Europa. Gjennom dette engasjementet formidler Riksantikvaren kulturminneforvaltningens forskningsbehov og bidrar til at kommende finansieringsmekanismer for forskning i regi av EU, er relevante og søkbare for norske forskningsmiljøer innenfor kulturarvfeltet.

3.4 Europarådet

I 2010–2011 annonserte generalsekretær Jagland store organisatoriske endringer i Europarådet, gjeldende fra 1. januar 2012. Den tidligere Styringskomiteen for kulturarv og landskap (CDPATEP) ble slått sammen med styringskomiteen for kultur til Steering Committee for the Democratic Governance of Culture, Heritage and Landscape (CDCPP). Komiteens første møte ble holdt i mai 2012, med tre norske representanter fra hhv. KD (kultur), MD (landskap) og Riksantikvaren (kulturarv). Med sammenslåingen av to komiteer blir den totale ressursbruken på hvert fagområde uunngåelig redusert. Riksantikvarens deltakelse i Europarådet bør vurderes opp mot nytten vi får igjen.

HEREIN

Arbeidet med å utvikle kulturminnedatabasen HEREIN til et funksjonelt redskap fortsatte også i 2012. RA deltok på det 10. årlige møtet for HEREIN-koordinatorer i Strasbourg i november. RA avventer utviklingen av HEREIN-tesaurusen og vil ta en avgjørelse om norsk deltakelse først etter at den er publisert på nett. RA deltok ikke på møtet for tesaurus-korrespondentene i Strasbourg i november.

3.5 Andre aktiviteter i Europa

EHHF

I løpet av året er samarbeid og erfaringsutveksling mellom deltakerlandenes ansvarlige myndigheter på kulturminneområdet i EHHF (European Heritage Heads Forum) videreutviklet. EHHF 2012 ble arrangert i Berlin, Potsdam 23. – 26. mai. De to hovedtemaene for møtet var Cultural Heritage Protection in the EU og EHHF, Experiences and Future Plans. Riksantikvaren er vertskap for nettverkets årlige møte i 2013. Riksantikvaren deltok derfor i troikaen som planla møtet i Potsdam, sammen med 2012-vertskapet Potsdam, Tyskland og foregående års vertskap Nederland.

Se konklusjonene fra Potsdam-møtet på

http://ehhf.english-heritage.org.uk/upload/pdf/EHHF_2012_final_conclusions_FINAL.pdf?1359527349

Arbeidet med forberedelsene til EHHF i 2012 ledes av Riksantikvaren. I planleggingsmøtet i Oslo 25. oktober deltok representanter fra Potsdam, Tyskland og Belgia (som skal arrangere møtet i 2014) samt Polen og Danmark. Denne gruppa skal legge fram forslag om etablering av et evt. sekretariat som skal bidra i planlegging og arrangement av framtidige møter, samt styrke samarbeid og informasjonsutveksling mellom deltakerland.

4. Bilateralt samarbeid med EECCA-land

De tidligere sovjetrepublikkene har et felles ønske om å finne tilbake til sine respektive nasjonale røtter. Samtidig førte politiske uroligheter og økonomisk nedgang på 1990-tallet til stort forfall i byarkitekturen. Kombinasjonen av svake nasjonale og regionale forvaltningsorganer og noen få pengesterke private utbyggere satte kulturminnevernet overfor store utfordringer. I de store etnografiske museene førte minimale budsjettoverføringer og sviktende besøkstall til lavere lønninger og frafall i den kompetente arbeidsstokken.

Prosjektene i EECCA-landene har blitt til etter henvendelser fra UNESCO. Riksantikvarens engasjement er støttet av Utenriksdepartementet, og vårt arbeid inngår som ledd i UD's utenrikspolitiske målsettinger for regionen. I 2012 har RA's engasjement vært konsentrert til Georgia og Ukraina. Samarbeidet blir fremhevet som svært viktig av landene selv, både på myndighets- og organisasjonsnivå. Riksantikvaren samarbeider med Maihaugen og noen av Norges dyktigste håndverkere for å oppfylle avtalene med Georgia og Ukraina. I tillegg til RA, er også Østfold FK, Universitetet i Tromsø og Alta Museum engasjert med spesifikk fagkompetanse.

4.1 Georgia

Institusjonelt samarbeid

Siden 2008 har RA samarbeidet med vår georgiske søsterorganisasjon, National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia, om styrking av kulturminneforvaltningen i Georgia på nasjonalt og regionalt nivå. Samarbeidet ble i 2012 vedtatt forlenget med en ny prosjektperiode for årene 2012–2015 med Utenriksdepartementets støtte. Prosjektperioden er i stor grad en fortsettelse av tidligere aktiviteter, med vekt på forvaltningstøtte og kunnskapsoverføring om prinsipper og metoder i forvaltningen, samt gjennomføring av konkrete restaurerings- og konserveringsprosjekter.

I 2012 ble forvaltningsplanen for det store kulturminneområdet Nokalakevi i Vest-Georgia ferdigstilt, og i henhold til denne har arbeidet med ruinkonservering på området begynt. Våren 2012 foretok Riksantikvaren i samarbeid med tre eksterne fagfolk en reise til kulturminneområdet Nokalakevi. Innsatsen fortsetter i årene som kommer med vekt på ruinkonservering og trehusrestaurering. På nasjonalt plan vil det etableres en GIS-basert kulturminnedatabase, og på regionalt nivå vil vi bidra til å styrke kulturminneforvaltningen i små og mellomstore byer. Separat rapport foreligger 1. mars 2013.

Revitalisering av det historiske distriktet Betlemi i Tbilisi

Vårt lange samarbeid med ICOMOS Georgia om revitalisering av det historiske distriktet Betlemi i Tbilisi (Community based Pilot Project for Betlemi Quarter (Tbilisi, Georgia) 2008-2010) ble avsluttet høsten 2011 med en internasjonal konferanse. En fylldig rapport basert på konferansens mange innlegg ble gitt ut våren 2012 og markerer den definitive avslutningen av prosjektet (se konferanserapport her: http://icomos.org.ge/pdf/conference_proceedings.pdf. Den avsluttende prosjektrapporten ligger på følgende nettside: http://icomos.org.ge/pdf/betlemi_project_report.pdf.

Riksantikvaren fortsetter det nære samarbeidet med ICOMOS Georgia gjennom deltakelse i prosjektet Regional Cooperation for Cultural Heritage Development. To norske spesialister på kulturminneforvaltning deltok i hvert sitt seminar i Tbilisi høsten 2012. Prosjektet er i hovedsak finansiert av EU-kommisjonen, men med norsk (UD) delfinansiering.

4.2 Ukraina

I Ukraina har Riksantikvaren et prosjekt om revitalisering av Museet for folkearkitektur og landsbyliv i byen Lviv. Samarbeidet er rettet mot museumsdrift, publikumsfasiliteter og konkrete restaureringsoppdrag. Mailhaugen er prosjektets utøver på norsk side. De har i 2012 deltatt i to workshops i Lviv og arrangert en i Lillehammer med deltakelse fra Lviv.

5. Annet bilateralt prosjektsamarbeid

5.1 Russland

Kulturminnesamarbeidet under den bilaterale miljøvernavtalen med Den russiske føderasjon ble for Riksantikvarens del avsluttet i 2010. Med den nye programperioden for miljøvernssamarbeidet 2013–2015 er imidlertid Riksantikvaren blitt bedt om å gjenoppta samarbeidet. Riksantikvaren var til stede under et møte i den norsk-russiske miljøvernkommisjonen i Svanvik september 2012, og har samtaler med Kenozero nasjonalpark om et mulig treårig prosjekt med oppstart i 2013. Vedlikehold av mindre sentrale kulturminner, strakstiltak, brannsikring og landskapspleie vil være tema for samarbeidet.

5.2 SEE⁷ / Balkan

Riksantikvaren ble kontaktet i november 2010 av Nansen Fredssenter, Lillehammer, vedr. et mulig engasjement i byen Stolac i Bosnia og Hercegovina. Riksantikvaren og Nansen Fredssenter gjennomførte en felles reise til Stolac og Sarajevo i april 2012 for å vurdere mulighetene for et prosjektengasjement. Tanken er at ved å forene krefter fra de tre befolkningsgruppene i Stolac rundt restaureringen av et kulturminne vil man kunne gi et bidrag i den ytterst vanskelige forsoningsprosessen i byen. Hvorvidt Riksantikvaren vil bli med i et prosjekt er ennå ikke avklart og vil dessuten avhenge av eksterne midler.

⁷ SEE - South Eastern European countries

6. Muligheter og risikofaktorer i internasjonalt samarbeid

Norges utenrikspolitiske interesser er i vesentlig grad knyttet til land med dårlig og/eller svakt styresett, utbredt korrupsjon og store konflikter. Det er i de samme landene Norge håper at innsatsen på kulturområdet kan gjøre en forskjell. Dette er alltid en stor utfordring og risiko i en samarbeidsrelasjon. Både flere av mottakerlandene for EØS-midlene, Ukraina, Georgia og Uganda er eksempler på dette. For å lykkes krever prosjektene en sterk administrasjon, god kommunikasjon og tett oppfølging. Det er også stor risiko for avbrudd og/eller forsinkelser i framdrift på grunn av sikkerhetssituasjonen. På grunn av tidsplaner som ofte er i utakt med Riksantikvarens egne samt risikofaktorer som er nevnt ovenfor, kan forutsigbarheten i arbeidet med planlegging på lang sikt være liten. Det er derfor en utfordring å tydeliggjøre den internasjonale innsatsen som en del av årlige virksomhetsplaner og tilsvarende utfordrende å sette av tid i fagmiljøet til dette arbeidet.

Det internasjonale arbeidet hos Riksantikvaren er godt forankret internt. For å gjennomføre samarbeidsprogrammer og -prosjekter med andre land er det nødvendig å trekke på hele bredden av fagkompetanse både internt og eksternt, hos f.eks. fylkeskommuner og kommuner. Internasjonale nettverk gir tilgang til kunnskap. Samhandling med andre er nødvendig for å utveksle erfaringer, motta inntrykk, lære og formidle. Det setter vår nasjonale innsats i perspektiv, styrker vår formidlingsevne og er en stimulans og inspirasjonskilde i det daglige arbeidet.

Bilder brukt i rapporten:

Side 5: Fra EØS-konferansen om partnerskap 11. oktober, som ble arrangert sammen med Norsk kulturråd (tv). Kollegaer fra Estland besøker verdiskapingsprosjekt i Oppland (midten). Latvia vil samarbeide om bevaring av bl.a. bygninger i Art Nouveau-stil (th).

Side 6: Kobling av verdensarvsteder i Sør-Afrika og Norge: Lokale aktører fra Norge besøker i Simangaliso, Sør-Afrika (øverst tv). Lokale aktører fra Richtersveld, Sør-Afrika besøker Vega (øverst th). Fra Richtersveld, Sør-Afrika (midten tv) og Vega (midten th). Tradisjonsmat og deltakerbesøk i Circumferensen under Røroskonferansen (nederst tv.). Første møte mellom lokale aktører fra Vestnorsk fjordlandskap og innbyggerne i i Simangaliso, Sør-Afrika (nederst th).

Side 7: Bevaring av minnesteder i Barlonyo, Uganda: Restaurering av massegrav etter borgerkrigen i nord før, under og etter restaureringsarbeidet (fra venstre mot høyre). Deltakere i ICWCT 2012 kom fra 20 ulike land (nederst på siden).

Side 9: Fra Nordisk sjefsmøte: De nordiske riksantikvarene får omvisning på Urnes (tv.) og deltakerne samlet til møte i ett av De Historiske, Walaker hotell i Luster.

Side 11: Samarbeid med Georgia om tradisjonskunnskap/håndverk i Tbilisi, forvaltningsplaner og ruinkonservering i Nokalakevi og restaurering av darbazi-hus på Chitaia folkemuseum, Tbilisi.

Side 12: Fra gamlebyen Betlemi, Tbilisi; bydelens nyrestaurerte infomasjonssenter (tv), aktiviteter på rehabiliterte gater og plasser (midten), fra den årlige 17. mai-festivalen i Betlemi 2012 (th).

RIKSANTIKVAREN